

Що таке булінг?

Булінг (цькування) — дії учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному чи сексуальному насильстві. Такі дії вчиняються стосовно дитини чи дитиною стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого може бути заподіяна шкода психічному чи фізичному здоров'ю потерпілого. Булінг може здійснюватись також із застосуванням засобів електронних комунікацій.

ЮНІСЕФ [визначає](#) булінг (від англ. to bull – переслідувати) як небажану агресивну поведінку дітей шкільного віку, яка призводить до цькування дитини іншою дитиною чи групою дітей з метою приниження, залякування та демонстрації сили.

Булінг (цькування) — тривожна тенденція, особливо для сучасного дитячого середовища.

СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ:

Відповідно до [дослідження](#) ЮНІСЕФ, проведеного у 2017 році:

- 67% дітей в Україні у віці від 11 до 17 років стикалися з проблемою булінгу;
- 24% дітей стали жертвами булінгу;
- 48% дітей нікому не розповідали про випадки булінгу;
- 44% школярів були спостерігачами булінгу, але ігнорували його, бо їм було страшно за себе;
- більшість дітей булять за те, що вони виглядають, говорять, думають не так, як інші діти.

За даними опитування HBSC 2018 року, серед дітей віком від 10 до 17 років 35% опитаних упродовж останніх двох місяців брали участь в ображенні/приниженні або знущанні з інших, 37,9 % були жертвами образ, знущань та принижень інших підлітків.

Результати опитування U-Report відбивають найрозповсюдженіші причини булінгу (цькування): ігнорування дорослими булінгу (цькування) (39%) та особливості характеру певних дітей (26%).

Це поширена проблема в сучасному українському суспільстві, і найгостріше воно постає в освітньому середовищі, де дитина проводить більшу частку свого повсякденного життя

Шкільний булінг вкрай небезпечний, адже припадає на час дорослішання, самоідентифікації, формування особистості, засвоєння моральних норм, вироблення стереотипів у стосунках з протилежною статтю, позиціонування себе у колективі.

Головними дійовими особами в шкільному булінгу є соціально незрілі особистості, чия поведінка «підігрівається» гормональними бурями й відповідно психічною нестабільністю як агресорів, так і жертв. Додатковими небезпеками є тривалість стресової ситуації, її подовженість у часі, а також неготовність дитини ділитися з дорослими своїми проблемами, боротися за право покинути проблемний колектив.

У чому проявляється шкільний булінг

Агресія може бути індивідуальна чи групова. А об'єктом цькування може бути як окрема особа, так і група школярів. Зазвичай розрізняють фізичне та психологічне (емоційне) цькування.

Фізичний булінг — це не лише побиття, але й більш «легкі» засоби впливу: ляпаси, стусани, підніжки, щипання, щиглі, штовхання, смикання за волосся, знущальні погладжування чи інші небажані дотики.

Психологічне чи емоційне насилля найчастіше проявляється вербально — у висловлюваннях, що містять глузування, іронію, сарказм... Це можуть бути підколи, обзивання, дражнилки, нецензурна лексика, образливі прізвиська, ярлики, погрози, плітки, наклепи, неправдиві смішні історії, провокування принизливих ситуацій, систематичне викрадення чи псування речей. Але засобом впливу може бути й повна відсутність будь-яких контактів: бойкот, уникання, обструкція, ізоляція, виключення зі спілкування.

Ознаки того, що дитина піддається цькуванню

Діти часто мовчать про свої проблеми: вони можуть в усьому звинувачувати себе, страждати від почуття провини, боятися занадто бурхливої реакції батьків або й погіршення ситуації через їхнє втручання.

Остерігаються звинувачень у тому, що вони «ябеди, донощики, стукачі». Тому треба добре знати ознаки, які можуть свідчити про шкільне цькування:

- Синці, садна, подряпини, подраний одяг (має насторожити їхнє регулярне виникнення незалежно від достовірності пояснення дитиною кожного окремого випадку).
- Зіпсовані, поламані чи загублені речі (шкільне приладдя, підручники, гаджети, прикраси, предмети одягу).
- Прохання про додаткові кишенькові гроші, що можуть призначатися вимагачам та шантажистам.
- Часті хвороби, скарги на погане самопочуття, головний біль чи біль у шлунку, проблеми зі сном (безсоння, нічні кошмари).
- Погіршення успішності, втрата інтересу до занять, прогуляні уроки. Відмова ходити до школи під різними приводами.
- Поганий настрій після повернення зі школи, постійна пригніченість, вразливість, тривожність, плаксивість чи, навпаки — дратівливість, агресивність.

- Самотність, відсутність шкільних друзів та приятелів.
- Дивна дорога до школи — довга, незручна чи взагалі манівцями.
- Проблеми з харчуванням: хворобливий апетит чи його відсутність.
- Хворобливі переживання з приводу своєї зовнішності чи інших чинників, які роблять дитину «не такою».
- Втечі з дому, самоушкодження, суїцидальні прояви

Шкільне цькування може в подальшому:

- Негативно вплинути на самооцінку, спровокувати розвиток комплексів, самовідчуття себе як невдахи, людини третього сорту.
- Спровокувати нервові та психічні розлади, фобії, депресії, нервові хвороби, тики.
- Порушити стосунки жертви з рідними та близькими, а також у будь-якому колективі.
- Закріпити негативні сценарії в стосунках із представниками протилежної статі, стати на заваді побудови здорової сім'ї, навіть призвести до самотності на все життя.
- Сформувати схильність до насилля в дорослому житті. Саме із жертв цькування нерідко виростають сімейні тирані та маніяки.

Приводом до цькування можуть бути:

- Інвалідність, фізичні недоліки, зовнішні вади, слабкість, хворобливість (слабозорість, шрами, кульгавість, косоокість, заїкання, надмірна маса тіла, руде волосся, веснянки тощо).
- Вади мовлення та інтелекту, будь-які розумові відмінності від загалу — затримка психічного розвитку або, навпаки, «занадто високі» здібності. Відповідно погана або занадто хороша успішність.
- Інакші раса, національність, релігія, колір шкіри, зовнішність, що не притаманні певному регіону.
- Низький рівень достатку сім'ї й відповідно бідніший одяг, відсутність гаджетів тощо.
- Соціальна та емоційна незрілість, недотриманням норм, писаних та неписаних правил.
- І будь-що, що відрізняє дитину від інших.

Провокувати проти себе насилля можуть:

- Діти із соціально неблагополучних, багатодітних, неповних сімей або родин із нетиповою манерою поведінки та способом життя.

- Надмірно опікувані батьками «домашні» діти, що не мають досвіду поводження в колективі, не вміють спілкуватися, вибудовувати стосунки з однолітками.
- Емоційно нестійкі, психічно нестабільні, полохливі, тривожні, замкнуті, тихі, сором'язливі, не впевнені в собі діти.
- Занадто вразливі діти, що неадекватно реагують на жарти, підколи та нестандартні ситуації.
- Улюбленці вчителів та діти, яким легше спілкуватися з дорослими.
- Неохайні, погано вдягнені дітлахи, що не дотримуються гігієни, з брудним волоссям, неприємним запахом тощо.
- Новенькі в класі або такі, що були довго відсутні (умовно новенькі).
І будь-хто через інтриги та підступність однолітків. Мотивом можуть послужити заздрощі, ревності, підозри, помста... У цьому випадку в хід ідуть інтриги, наклеп, плітки, штучне роздмухування незначного епізоду

Хто може бути агресором

Ініціаторів цькування тепер нерідко називають «булерами». Але вони також жертви негативних процесів у колективі. Ніхто не народжується насильником. Лише за несприятливих соціальних умов можливе перетворення дитини на агресора. Такі діти також потребують психологічної допомоги. Але насамперед потрібно зрозуміти, хто може бути агресором:

- Популярні діти, «королі» та «королеви», які звикли формувати та контролювати загальну думку.
- Асоціальні діти, які прагнуть привернути до себе увагу, об'єднати навколо себе інших.
- Діти з нещасливих сімей.
- Жертви домашнього насилля, які «відігруються» на однолітках за приниження, якого вони зазнають (чи зазнавали раніше) в сім'ї.
- Діти з нарцисичними рисами характеру, які прагнуть влади та самоствердження за рахунок інших.
- Діти із садистичними потребами.